

Юлія ПРОКОПЧУК

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ДМИТРА ЗАГУЛА В КРИТИЦІ 20–30-х рр. ХХ ст.

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 26.

УДК 821.161.2 Загул 09:81>255.4

Прокопчук Ю. Перекладацька діяльність Дмитра Загула в критиці 20 – 30-х рр. ХХ ст.; 12 стор.; кількість бібліографічних джерел – 15; мова – українська.

Анотація. У статті висвітлено рецепцію перекладів Д. Загула критикою 1920 – 1930-х рр., зокрема В. Державіним, Б. Якубським, М. Степняком.

Ключові слова: переклад, критика, точність, оригінал.

Перекладацькій діяльності Д. Загула присвячено надто мало уваги. Рецензії на Загулові переклади у 1920 – 1930-х рр. з'являлися оперативно (відгуки Б. Якубського, М. Степняка, В. Державіна), одразу ж після їх виходу, а в сучасному літературознавстві проблемі рецепції перекладів Д. Загула тогочасною критикою взагалі уваги не приділено. Тому метою нашого дослідження є визначення місця перекладацької діяльності Д. Загула у критиці перших десятиліть ХХ ст.

До проблеми перекладацької діяльності Д. Загула зверталися у своїх розвідках С. Далавурак та І. Киселиця. У контексті аналізу Гетевого „Вільшаного короля” В. Коптілов згадує також і про переклад цієї балади Д. Загулом, наголошуючи на важливості попередніх перекладів, оскільки вони можуть надати чимало цікавинок для сучасних інтерпретаторів. Побіжно згадує про переклади Д. Загула в контексті перекладів П. Куліша і М. Стріха у книзі „Український художній переклад: між літературою і націстворенням”. Проте ці праці констатують його доробок у галузі перекладу і майже не подають аналізу перекладених текстів. Вони свідчать, що сучасне українське літературознавство недостатньо уваги приділило оцінці місця Д. Загула в літературному процесі, зокрема як перекладача. Про оцінку ж перекладів Д. Загула в критиці 1920 – 1930-х рр. не зроблено жодного комплексного дослідження. Цю прогалину ми намагалися певною мірою заповнити спостереженнями, зробленими в нашій роботі.

Кожна епоха має своє розуміння перекладу, його місця, функції та інструментарію. У середині 1920-х рр. дискусія розгорнулася навколо питання відтворення стилю оригіналу (праці О. Фінкеля, Г. Майфета, В. Державіна, частково М. Зерова). Перекладацька діяльність Д. Загула припала на час розробки і становлення теоретичних засад перекладознавства, паралельно з якими розвивалася й перекладознавча рецензія. У цей період перекладознавство виокремлюється в окрему галузь, з'являється чимало статей, в яких приділялася увага обговоренню теоретичних положень української критики. Таким чином, витворювалися засади, підходи до аналізу перекладних текстів. Від перекладача вимагалось відтворення

фонетичних художніх засобів, віршового розміру, строфічного поділу, порядку рим.

Перш ніж говорити про позицію критики з приводу перекладів Д. Загула, варто зазначити, твори яких же авторів виходили у його інтепретації. Особливий внесок перекладач зробив для ознайомлення читачів з творчістю німецьких класиків Й. В. Гете, Г. Гайне та Ф. Шиллера. Ті переклади, зокрема з Г. Гайне, які виходили у другій половині ХІХ ст. (П. Куліша, Лесі Українки і М. Стависького (Славинського), І. Франка), були радше переспівами, їм властиве вільне ставлення перекладачів до змісту і форми оригіналу, українізація німецьких реалій. Труднощі становив також і своєрідний ритмічний малюнок першотвору, який не змогли передати перекладачі. Першою спробою (і досить вдалою) відтворити ритміку поета стали переклади Д. Загула, який розгорнув велику перекладацьку діяльність у 1918 – 1933 рр.

1918 року вийшла збірка віршів „З зелених гір”, яка містила також і переклади, наприклад, з Бальмонта, низку інтерпретацій на біблійні теми. Критика загалом схвально сприйняла вихід Загулової книги, не оминувши також увагою й переклади. Так, наприклад, С. Єфремов, пишучи про сучасних перекладачів, відзначив роботу в цій галузі Д. Загула: „З новітніх перекладачів назву ще тут Д. Загула та В. Кобилянського, двох буковинців, що розпочали були на широку скалю працю над перекладами – з Біблії, з Гейне, Гете, Шекспіра [...]. Ці переклади на тим більшу заслуговують увагу, що робили їх люди з певним поетичним чуттям, яке позначається і на доборі авторів та творів, і на виконанні” [7, с. 633]. Не оминув увагою поезії та переклади Д. Загула і М. Зеров, який відзначив його перекладацьку майстерність: „Переклад „Еклезіяста”, не вважаючи на деякі хиби з боку мови, можна поставити поруч з кращими українськими переспівами Біблії [...]. Вірш автора знаходить тут часами силу і виразність, набуває відповідного темі ритму” [6, с. 212]. М. Зеров зацентрував на виразності мови поета, вказав також на легкість вірша і підсумував: „Захоплення Бальмонтом не минулось, проте, без наслідку, і в деяких поезіях ми зустрічаємо зручне користування внутрішньою римою” [6, с. 212].

Уже в 1918 – 1919 рр. Д. Загул разом із поетом В. Кобилянським випускають у київському видавництві „Серп і молот” „Перший повний збірник творів Гайнріха Гайне”, до якого ввійшли „Книга пісень” у двох книгах та „Нові поезії”. Цей двотомник уперше дав українському читачеві можливість ознайомитися з лірикою і сатирою німецького поета в усьому обсязі. Багато перекладів, надрукованих у цьому виданні, є віршами високої проби. Одразу після виходу перекладів з’явилися дві рецензії Б. Якубського „Новий переклад „Buch der Lieder” Гайне” та „Гайне в новому українському перекладі”. Б. Якубський чітко сформулював, які характеристики він мав на увазі при аналізові перекладених текстів. Найважливішою з характеристик критик називає „принцип неподільної єдності змісту й форми” [13, колонка 1173], який передбачає збереження віршового розміру, мелодики, строфічного поділу, порядку і якості рим. У рецензії автор акцентує на ще одній характеристиці – повноті – і стверджує, що повнішого видання, ніж дане, немає в Україні і в Росії: „Ми порівнюємо його, наприклад, з російським перекладом під редакцією Вейнберга, який уважається „повним виданням”: в новому виданні „Книга пісень” маємо 70 віршів, яких нема у виданні Вейнберга. Перекладено навіть вірша „Виннебергіяда”, [...] якого нема навіть в звичайних німецьких виданнях” [14, с. 121]. Таким чином, за спостереженнями Б. Якубського, нове видання „Книги пісень” є найповнішим, що, звичайно, є заслугою самих перекладачів. Говорячи про точність, критик порівнює нові переклади з перекладами М. Славинського, Лесі Українки та А. Кримського і робить висновок, що Д. Загул у багатьох випадках точніше передає оригінал, як приклад автор наводить поезію Г. Гайне „Ich wollt, meine Schmerzen ergössen” в перекладі Д. Загула „Ввіляв би я всі мої болі”, в якому перекладач зберігає початкові повтори у 7-му та 8-му рядках [13, колонка 1176].

З недоліків Б. Якубський називає недотримання віршового розміру. Так, наприклад, у „Лорелі” Г. Гайне амфібрахій у 1-му рядку змінюється ямбом у 2-му, Д. Загул використовує двічі амфібрахій, що змінює ритмомелодику. Проте не завжди Д. Загул не дотримується віршового розміру, Б. Якубський у цьому зв’язку відзначає, що у поезії „Коли розлучаються двоє” перекладач використовує спочатку амфібрахії, а завершує ямбом і „знаходить в ямбах справжній гайнівський ритм” [13, колонка 1178], на відміну від М. Славинського, який передає всю поезію амфібрахіяма.

Рецензії Б. Якубського оприявнили новий підхід і вимоги до перекладу, що надалі ствердиться у теоретичній праці „Теорія й практика перекладу” О. Фінкеля (1929). Ці рецензії засвідчили прихід двох перекладачів нового типу (Д. Загула та В. Кобилянського), завданням яких було давати якісні перекладні тексти, маючи на меті дотримуватися нових вимог до такого типу робіт.

У тому ж 1919 р. (хоча у бібліографії З. Яскульської до „Мотивів” вказується 1918 р.) вийшла перша частина „Фауста” Й. В. Гете в перекладі Д. Загула. Відгуків на це видання, датованих цим роком, немає, очевидно, через складні історичні обставини, оскільки видавництво „Вернигора”, яке, власне, і видало книгу, змушене було переїхати з Києва до Відня. У 1922 р. виходить коротенька стаття М. Йогансена „Два переклади „Фавста” Гете” у журналі „Шляхи мистецтва” [9]. Уже в 1931 р. Б. Якубський у книзі „Дмитро Загул” у розділі „Перекладна праця поетова” зазначав, що „його [переклад „Фауста” – Ю. П.] вважає критика за кращий з наявних українською мовою перекладів...” [15, с. 40]. У збірнику „Поети і белетристи” Я. Савченко високо оцінив плідний перекладацький доробок Д. Загула і підсумував: „Серед перекладних праць Дмитра Загула найвище стоїть прекрасний переклад „Фавста” Гете” [11, с. 123]. Отже, до появи перекладу М. Лукаша переклад Д. Загула залишався найкращим. На думку В. Жили, Д. Загул прагнув найповнішого відтворення інтелектуальних та емоційних особливостей тексту-першотвору. Науковець порівнює переклади Д. Загула та М. Лукаша, наводить як надзвичайно вдалі місця, так і хиби в обох випадках і підсумовує: „Фауст” у перекладі Д. Загула дуже близький до оригіналу також своєю метрикою, ритмомелодикою, образним ладом і стилістикою” [8, с. 81], а також наголошує на цікавому дослідженні-вступі про історію переказу про Фауста (також авторства Д. Загула, однак підписане криптонімом І. М.).

У перекладі Д. Загула вийшла збірка „Сатира та інші політичні поезії” (1923). З відомих нам рецензій є тільки одна – А. Музички, яка з’явилася 1924 р. у журналі „Червоний шлях”. Рецензент наголошував на важливості вибору саме сатиричних поезій Г. Гайне, оскільки в них поет виявив себе не співцем кохання, а в’їдливым сатириком, який тверезо дивиться на дійсність. А. Музичка схвалює підбір текстів, як, власне, і самий переклад: „Ідка сатира, тонка Гайнівська іронія або добродушний легкий гумор у кожному реченні, чи навіть у поодиноких словах передані дуже влучно” [10, с. 253]. Автор звертає увагу на точність перекладів у відтворенні будови строфи, віршового розміру, ритму першотвору. Переклад сатири Г. Гайне засвідчив виняткову здібність Д. Загула по-мистецьки відтворювати оригінал.

З появою „Вибору німецьких балад” (1928) з’являється низка відгуків на це видання, наприклад, рецензії В. Державіна та М. Степняка. У своїй рецензії, вміщеній у журналі „Критика” одразу ж після виходу книги, В. Державін скептично оцінює її через те, що „збірку складено за невірним принципом” [2, с. 161]. Автор стверджує, що тільки половина з усіх перекладених творів є баладами, не зараховує до цього жанру такі твори, як „Міньйона” Й. В. Гете, „Звістку” Г. Гайне,

„Вбитого салдата” І. Зайделя. Проте рецензент не заперечує майстерності перекладів, хоча і зазначає, що підхід до творів визнаних авторів повинен відрізнятися від менш відомих. У даному контексті В. Державін робить аналіз „Лорелей” Г. Гайне й „Вільхового короля” Й. В. Гете і знаходить чимало недоліків: нехтування перекладачем лексичними і синтаксичними паралелізмами, вживання зменшено-пестливих суфіксів. У своєму відгукові рецензент звертає увагу і на „Вступне слово” О. Бургардта, яке, власне, покликане пояснити особливості жанру балади. В. Державін акцентує на розмитості визначення цього поняття, на його аморфності в передмові О. Бургардта, який „надає термінові „балада” такого широкого значіння, що далі й сам лише з величезними труднощами може відрізнити баладу від усякого невеликого віршованого оповідання” [2, с. 162]. Варто взяти до уваги, що О. Бургардт посилається на вступну статтю Д. Загула „Дещо про баладу”, вміщену в „Баладах” Ф. Шиллера (у перекладі Д. Загула), тому говорити про його некомпетентність є неправомірним. Однак помилкою О. Бургардта було те, що він намагався обґрунтувати вибір творів для перекладу, вкласти їх у рамки, хоча вони за жанром не всі були баладами, тому, на нашу думку, автор вступного слова і розширює, деконкретизує термін.

Що ж до самого вибору текстів, то, за спостереженнями М. Степняка, це були твори з хрестоматії П. Конраді. Підсумовуючи вибір текстів Д. Загулом, М. Степняк висновок: „Таким чином, збірка перекладів Загула не дає конкретного історико-літературного матеріалу ні для історії німецької балади, ні для історії німецької лірики взагалі...” [12, с. 263]. Однак М. Степняк відзначає, що до „Загулових перекладів можна підходити серйозно й суворо” [12, с. 263], оскільки перекладач, на відміну від усіх своїх попередників, зберігає строфу оригіналу, порядок і чергування рим. Незважаючи на досить вдалий переклад, рецензент підкреслює три важливих, на його думку, недоліки: „Загул намагається приблизити балади минулого сторіччя до радянської сучасності, переробляючи „сумнівні” їхні місця, від чого ідеологія вииграє, а художність програє безумовно” [12, с. 264]; перекладач мало звертає увагу на передачу емоційно забарвлених слів і на відтворення синтаксичних конструкцій оригіналу (останні два зауваження разом з прикладами ми зустрічаємо й у В. Державіна).

Зрештою, М. Степняк підсумовує, що збірка збагатив українську літературу вдалими перекладами. Обрані перекладачем твори або ще ніколи не перекладалися, або не були так сумлінно перекладені. На думку В. Державіна, Д. Загул залишається одним із найкращих перекладачів, оскільки йому характерне „уважне й систематичне відтворення віршового метру й почасти навіть ритму (особливо вдало – в „Лорелей”)” [2, с. 164]. Зазначені рецензії демонструють важливий недо-

лік збірника – цілком незрозумілий принцип відбору текстів для перекладу, проте обидва автори відзначили високий рівень перекладів Д. Загула, який, без сумніву, дав якомога повноціннішу інтерпретацію оригіналу.

На вихід „Мазепи” (1929) Дж. Байрона відгукнувся В. Державін. Автор одразу ж наголосив, що називати даний переклад вільним (як було вказано на титулі) не варто, оскільки сам Д. Загул у „Слові від перекладача” відзначав, що намагався подати текст якомога ближчим до оригіналу, зберігаючи ритм, віршовий розмір, рими. В. Державін пояснює вживання такого терміну обоюванням Д. Загула через ті високі вимоги, які увійшли в науковий обіг особливо після виходу „Теорії й практики перекладу” О. Фінкеля. Що ж до недоліків, які висловив Д. Загул, а саме – більша кількість рядків перекладу, ширше використання жіночих рим на місці чоловічих, недотримання цезури й енjamбема та звукової інструментовки оригіналу, то В. Державін відзначив, що „ці „вільності” здебільшого не виходять поза межі того, що трапляється в найсумлінніших спробах „точного” художнього перекладу” [3, с. 133]. Рецензент піддає розглядові відтворення особливостей римування оригіналу і знаходить невідповідності, оскільки у Дж. Байрона частіше використовується римування типу aabb, однак перекладач вживає частіше типи abab та abba. Серйозним недоліком В. Державін вважає використання Д. Загулом приблизної рими. З приводу невідповідності рядків в оригіналі та перекладі В. Державін робить висновок, що принципового значення кількість рядків для художності перекладу не має, проте існує загроза додавання перекладачем „тематично-стилістичних ампліфікацій” [3, с. 135], розтягнення оригіналу в тих місцях, де потрібен лаконізм, на що й хибує Загулів переклад. Однак варто відзначити (на користь Д. Загула), що перекладач не зловживає ні збільшеною кількістю рядків, ні ампліфікаціями. Зрештою В. Державін резюмує, що Загулів переклад адекватний, „де-не-де – навіть дуже вдалий” [3, с. 135], і погоджується з твердженням самого перекладача, що його переклад серед відомих польських та російських є найвдалішим. Не можна не погодитися з такою оцінкою, оскільки дотепер Загулів „Мазепа” залишається чи не єдиним перекладом цієї поеми. Нещодавно (2010) у видавництві „Піраміда” (серія „Приватна колекція”) було видано переклад Д. Загула з гравюрами В. Лободи, що підтверджує важливість праці Д. Загула і визнання його майстерності в галузі перекладу.

Для задуманого багатотомного зібрання творів Г. Гайне Д. Загул надалі працював, удосконалював і покращував свої переклади, і в 1930 – 1933 рр. було видано чотири томи творів Г. Гайне (перші три томи вийшли 1930 р., а четвертий – 1933 р.). Для видання 1930 р. Д. Загул переглянув і поліпшив чимало перекладів, наприклад, із „Книги пісень”, із сатиричного циклу „Сучасні поезії”,

подав нові переклади тих поезій, які у 1918 – 1919 рр. перекладав В. Кобилянський. Український читач зміг познайомитися в нових інтерпретаціях із поемами „Атта Троль” та „Віцлі-Пуцлі”. До цього видання вперше була включена й проза Г. Гайне – окремі частини „Картин з подорожей” (перша і друга частини у перекладі Д. Загула, а третя і четверта – у перекладі В. Колен, за редакцією Д. Загула).

На перші три томи з двома рецензіями відгукнувся В. Державін у журналі „Критика”. У другому томі видання було також вміщено розлогу статтю О. Бургардта, яка подає чимало цікавих зауваг з історії українського перекладу. О. Бургардт вказував у своїй вступній статті „Гайне в українських перекладах” на переваги й недоліки нових перекладів Д. Загула, наприклад, звернув увагу на те, що оновлення власних текстів не скрізь було вдалим і дало позитивні наслідки, зокрема, у „Лорелай”. Незважаючи на це, В. Державін у своїй рецензії на прикладі тієї ж „Лорелай” доводить і позитивні наслідки змін у тексті. Автор зіставляє оригінальні рядки „Und das hat mit ihrem Singen / Die Lorelei getan” з варіантом 1918 р., який був уміщений у „Першому повному збірнику творів Гайнріха Гайне”, з варіантом 1928 р. („Вибір німецьких балад”) і з останнім варіантом 1930 р. На думку В. Державіна, в останньому варіанті „ритм зробився тепер цілком адекватним (відтворено навіть співвідношення двох словесних наголосів і трьох метричних: Lorelei – чарівна)” [4, с. 147]. Сам же перекладач у вступному „Слові від редактора-перекладача” схарактеризував свою роботу над чотиритомним виданням: „Я намагався дотримати в перекладі всіх особливостей Гайнівського стилю, не тільки розміру й ритму, не тільки образів, порівнянь та метафоричних виразів, а й порядку рим та окремих слів. Розуміється, „художність” од цього, може, й не виграла; може, переклади стали через те сухіші од моїх попередніх перекладів, але зате вони вірніші за перші” [1, с. IX]. З цього приводу В. Державін робить висновок, що „художність” часто досягалася за рахунок адекватності й точності перекладу, тому з її традицією „час уже покінчити рішуче” [4, с. 146]. Рецензент простежує еволюцію перекладів Д. Загула, що дозволило йому стверджувати про наближення перекладача до точності перекладу, це також свідчить і „за позитивний симптом нинішньої еволюції українського художнього перекладу загалом” [4, с. 146]. Таким чином, В. Державін високо оцінив переклади Д. Загула, для яких характерне відтворення своєрідності ритміки та образної будови оригіналу, назвав його найвидатнішим перекладачем творів Г. Гайне з усіх сучасних йому поетів.

У своїй другій рецензії на третій том вибраних творів Г. Гайне В. Державін вказав на структурні недоліки: це, по-перше, відсутність заявленої в орієнтовному плані видання вступної статті до даного тому з розглядом сатиричної творчості

Г. Гайне (за поясненнями редактора, через технічні причини), по-друге, перенесення циклу „Сверейські мелодії” з книги „Романсеро”, яка містилася у другому томі видання, до третього тому. Цих недолів можна було уникнути, на думку рецензента, зменшивши вступні статті М. Барана та Б. Якубського до першого тому та скоротивши вступну статтю О. Бургардта до другого тому. В. Державін наголошує на важливості в усіх томах „Приміток і пояснень”, які, зокрема, у третьому томі часто виступають розлогими поясненнями до сатири, яка була розрахована на тогочасного читача, обізнаного з реаліями 1840-х років. Перекладаючи сатиру Г. Гайне, Д. Загул мав певні труднощі, оскільки перед ним стояло завдання передати Гайневі „користування цитатами з різних німецьких і всесвітніх авторів, перефразування та зумисне перекручування відомих висловів, зіставлявання поважного з комічним, гра на антитезах, на зближуванні понять, на синонімах та гомонімах, літературні калямбури...” [5, с. 6]. Однак у рецензії В. Державін робить висновок, що якість перекладів третього тому вища за два попередні, пояснюючи це їх рефлексивністю, а не патетичністю чи ліричністю, і навряд чи їх можна перевищити.

Таким чином, у процесі становлення теоретичних засад перекладознавства і перекладознавчої рецензії розвивалася й перекладацька діяльність Д. Загула. Поступово витворювалися засади аналізу перекладних текстів. На практиці рецензія на переклад складалася з аналізу актуальності вибору тексту (при чому, враховуючи його відповідність потребам пролетарського читача) й аналізу самого твору (точність, повнота, стилістична виразність, передача фонетичних художніх засобів). У В. Державіна рецензія містила й третій компонент – аналіз вступної статті до перекладного видання. З розглянутих рецензій можна зробити наступні висновки: до перекладів Д. Загула критика ставилася серйозно, на неодноразовому поверненні до творчості Г. Гайне простежувалася еволюція його як перекладача. Варто зазначити, що сам перекладач звертав увагу на критичні зауваження (тільки „Лорелай” подавалася щонайменше в трьох інтерпретаціях) і з більшою відповідальністю ставився до поставлених перед ним завдань. Переклади Д. Загула звертали увагу на себе найвідоміших критиків того часу, що свідчить про важливість його праці для українського художнього перекладу. Особливо схвально критика поставилася до перекладів Д. Загула з Г. Гайне, зокрема до сатири, вміщеної у третьому томі повного видання, відзначивши їхню точність, відтворення ритміки та образної своєрідності оригіналу. Менш вдалим стали видання „Вибір німецьких балад” і „Балади” Ф. Шиллера. Прихильно сприйняла критика в перекладах Д. Загула і першу частину „Фавста” Й. В. Гете, й поему „Мазепа” Дж. Байрона, яка дотепер не втратила своєї цінності. У 1920 – 1930-х рр. провідне місце відводилося Д. Загулу як перекладачеві з німецької класики, насамперед творів Г. Гайне.

Література

1. Гайне Г. Вибрані твори / Гайнріх Гайне. – Т. 1 : Книга пісень ; Нові поезії ; пер., редак. і поясн. Д. Загул ; вступ. статті М. Барана і Б. Якубського. – Х., К. : ДВУ, 1930. – 234 с.
2. Державін В. [Рецензія] / В. Державін // Критика. – 1928. – № 8. – С. 161–164. – Рец. на кн. : Загул Д. Вибір німецьких балад / Дмитро Загул ; вступ. сл. О. Бургардта. – К. : Західня Україна, 1928. – 62 с.
3. Державін В. [Рецензія] / В. Державін // Критика. – 1930. – № 1. – С. 132–136. – Рец. на кн. : Байрон Дж. Н. Мазепа / Дж. Н. Байрон ; вільн. пер. з англ. Д. Загула. – Х., К. : ДВУ, 1929. – 80 с.
4. Державін В. [Рецензія] / В. Державін // Критика. – 1930. – № 4. – С. 146–148. – Рец. на кн. : Гайне Г. Вибрані твори / Гайнріх Гайне. – Т. 1 : Книга пісень. Нові поезії ; наново пер. і поясн. Д. Загул ; вступ. статті М. Барана та Б. Якубського. – Х., К. : ДВУ, 1930. – 46, 232 с. ; Т. 2 : Сучасні поезії. Романсеро ; наново пер., ред. і поясн. Д. Загул ; вступ. ст. О. Бургардта. – Х., К. : ДВУ, 1930. – 54, 224 с.
5. Державін В. [Рецензія] / В. Державін // Критика. – 1930. – № 11. – С. 137–140. – Рец. на кн. : Гайне Г. Вибрані твори / Гайнріх Гайне. – Т. 3 : Єврейські мелодії. Атта Троль. Німеччина ; наново пер., ред. і поясн. Д. Загул. – Х., К. : ДВУ, 1930. – 292 с.
6. Зеров М. Дмитро Загул. З зелених гір // Зеров М. Українське письменство / Микола Зеров ; упор. М. Сулима. – К. : Основи, 2003. – С. 210–212.
7. Єфремов С. Історія українського письменства : у 2 т. / Сергій Єфремов. – Мюнхен, 1989. – Т. 2. – 495 с.
8. Жила В. Переклад „Фауста” в системі нових концепцій / Володимир Жила // Слово і час. – 1999. – № 8. – С. 77–81.
9. Йогансен М. Два переклади „Фавста” Гете / М. Йогансен // Шляхи мистецтва. – 1922. – № 2. – С. 138.
10. Музичка А. [Рецензія] / А. Музичка // Червоний шлях. – 1924. – № 1–2. – С. 253–254. – Рец. на кн. : Гайне Г. Сатира та інші політичні поезії / Гайнріх Гайне ; пер. Д. Загула. – К., Х. : Книгоспілка, 1923. – 65 с.
11. Савченко Я. Дмитро Загул (3 нагоди 20-ліття літературної діяльності) // Савченко Я. Поети й белетристи / Яків Савченко. – К. : ДВУ, 1927. – С. 103–123.
12. Степняк М. [Рецензія] / М. Степняк // Червоний шлях. – 1929. – С. 262–266. – Рец. на кн. : Вибір німецьких балад ; пер. Д. Загула ; вступ. сл. О. Бургардта. – К. : Західна Україна. – 1928. – 64 с.
13. Якубський Б. Гайне в новому українському перекладі / Б. Якубський // Літературно-науковий вісник. – 1919. – Кн. 1. – С. 121–125. – Рец. на кн. : Гайне Г. Книга пісень : у 2 ч. / Г. Гайне ; в пер. Д. Загула та В. Кобилянського. – К. : Серп і Молот, 1918–1919.
14. Якубський Б. Новий переклад „Buch der Lieder” Гайне / Б. Якубський // Книгарь. – 1919. – Чис. 19. – Колонки 1171–1178. – Рец. на кн. : Гайне Г. Книга пісень : у 2 ч. / Г. Гайне ; в пер. Д. Загула та В. Кобилянського. – К. : Серп і Молот, 1918–1919.
15. Якубський Б. Дмитро Загул / Б. Якубський. – К. : Маса, 1931. – 55 с.

Прокопчук Юлія***Переводческая деятельность Дмитрия Загула в критике 20-30 гг. XX в.***

Аннотация. Стаття посвящена оцінці перекладів Д. Загула критикою 1920 – 1930-х років, в частині В. Державиним, Б. Якубським, М. Степняком.

Ключевые слова: переклад, критика, точність, оригінал

Yuliya Prokopchuk***Dmytro Zagul's translating activity in criticism of 1920 - 1930-th***

Summary. The article specifies the patterns of the reception of D. Zagul's translations by criticism 1920 – 1930th, particularly by V. Derzhavin, B. Yakubskiy, M. Stepnyak.

Key words: translation, criticism, exactness, original.

Прокопчук Юлія – аспірантка кафедри української літератури філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.